

Jaarrede 2006 van de voorzitter

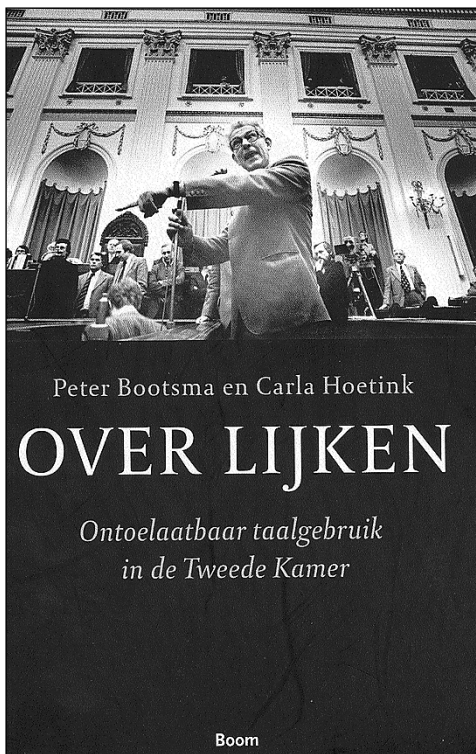
Gaat de Vereniging tegen de Kwakzalverij over 'lijken'? Een apologie van haar woordkeus en fraseologie

C.N.M. Renckens

Parlementaire uitdrukkingen • Dit jaar verscheen bij uitgeverij Boom, een uitgever die wel vaker mooie boeken uitgeeft, het boek *Over lijken. Ontoelaatbaar taalgebruik in de Tweede Kamer* van de hand van de twee politicologen Bootsma en Hoetink. In dit boekje wordt een overzicht gegeven van de 458 schrappingen van ontoelaatbaar geachte uitspraken die niet in de Handelingen der Tweede Kamer werden opgenomen. Het schrapartikel (artikel 74) was een aanscherping van het Reglement van Orde, dat in 1934 werd aangenomen.

Het was, aldus Kamervoorzitter Kortenhorst in 1962 terugkijkend, de 'gewijzigde stijl van sommige leden', die de schrapbepaling noodzakelijk maakte. Vooral het scherpe taalgebruik van de communisten en de nationaal-socialisten leidde tot het aannemen van dit nieuwe artikel, hoewel dat niet zonder krachtig verzet vanuit de Kamer geschiedde. Voor 1934 was dat allemaal anders. 'Wanneer al een enkelen keer de een of ander dreigde zich iets te ver te wagen, was een even wenkbrauwfronsen al voldoende hem voor uitglijden te behoeden.' Aldus Kamervoorzitter P.J.M. Aalberse over de orde van de vergaderingen onder zijn leiding, bij gelegenheid van zijn afscheid van dat ambt in november 1937. Deze woorden sloten aan bij wat hij eerder had gezegd bij zijn aantreden als voorzitter. Hij sprak van de 'twee kardinale deugden' die een goed parlementariër sierden: helderheid en hoffelijkheid. Het toenemend verval van deze deugden leidde tot het schrapartikel.

De communisten en de revolutionair-socialisten verzetten zich hevig tegen de voorstellen. Zij zagen elke verscherping van de ordehandhaving als bewijs van een uitsluitend tegen hen gerichte hetze en keerden zich tijdens de beraadslaging over de voorstellen fel tegen deze nieuwe inperking van de vrijheid van meningsuiting. Volgens het communistische Kamerlid Lou de Visser was de schrapbevoegdheid de zoveelste maatregel met fascistische inslag: de voorzitter werd tot dictator gemaakt, de parlementaire onschendbaarheid op het spel gezet. De Visser hield tijdens het debat over de voorstellen op 14 februari 1934 een vlammend betoog ten faveure van het meest fundamentele recht van Kamerleden:

'Zij moeten, indien het belang van de massa dat eischt, de scherpste critiek op hun wijs kunnen uitdrukken; (...) zij moeten de gelegenheid hebben om in staat van beschuldiging te stellen (...), zelfs, als dat nodig is, de personen in hun schijnbare eer aan te tasten. Dat is de quintessens van de grondwettelijke rechten die aan de parlementariërs zijn gegeven. (...) Het is wel heel erg, dat dit fundamentele beginsel van het burgerlijke parlementarisme door een communist moet worden verdedigd tegenover de hyper-parlementairen.'

Het democratisch principe van het vrije woord werd aangetast, dus met de verdediging van de democratie konden de voorstellen volgens De Visser niets te maken hebben.

Het voorstel werd toch aangenomen en de voorzitter kreeg in 1934 het recht om bepaalde uitspraken te schrappen, welke uitspraken in de wandelgangen als 'lijk' werden betiteld. Criteria waren twee categorieën van ontoelaatbare uitspraken, te weten grove beledigingen van de Kroon, een minister of een Kamerlid en -

nog ernstiger - gezagsondermijnende opmerkingen.

Tot 2001 toen het artikel werd afgeschaft heeft de Kamervoorzitter 458 maal gebruik gemaakt van zijn recht tot schrappen. De meeste schrappingen kwamen voor in de periode vòòr 1940 en de communisten en nationaal-socialisten die respectievelijk 39,6 en 16,6% van de schrappingen aan hun broek kregen, waren de voornaamste 'slachtoffers', gevolgd door de revolutionair-socialisten met 13,3%. In die periode waren er gemiddeld zo'n 30 schrappingen per jaar. Het betrof beledigingen van bevriende staatshoofden (in maart 1935 sprak Wijnkoop over ex-keizer Wilhelm als 'de heer Von Hohenzollern', die in Nederland tot verantwoordiging van Wijnkoop vrij kon rondgaan, zelfs zonder belasting te hoeven betalen), het gebruik van termen als 'trawanten', maar ook het beledigen van collega-parlementariërs. Het ging daarbij ook om het aanzien van de Kamer als geheel. Tegen deze bescherming van de Kamer als collectief liep ook de De Visser in december 1937 aan, toen hij zijn medeleden toesprak als 'mensen', dat werd veranderd in 'Kamerleden'. NSB-fractie leider graaf De Marchant et d'Ansembourg mocht in maart 1938 de Kamer niet aanduiden als het 'muffe clubgebouw'. (CPN-er Paul de Groot die een hekel had aan het parlement, betitelde dit gebouw eens als knekelhuis, maar dat deed hij buiten de vergaderzaal).

De volgende dialoog in november 1939, aangezwengeld door NSB-er Rost van Tonningen, werd ook geschrapt. Rost sprak over een vraag die een collega-Kamerlid had gesteld in het voorlopig verslag van een wetsvoorstel: 'Ik zou haast zeggen: één gek kan meer vragen dan honderd wijzen kunnen beantwoorden.'

De Voorzitter: 'Ik zou u willen vragen dit niet te zeggen, en van Kamerleden zeker niet.'

Rost van Tonningen: 'Het is toch een oud Hollandsch spreekwoord, Mijnheer de Voorzitter.'

De Voorzitter: 'Toch verzoek ik U, dit niet van Kamerleden te zeggen, voor hen kan het zeker niet gelden. Ik verzoek U deze uitdrukking terug te nemen.'

In de periode 1946-1950 was het aantal schrappingen nog altijd gemiddeld 12 per jaar, maar daarna nam hun aantal sterk af. Het laatste 'lijk' dateert van 1993 en het was Janmaat die ervoor verantwoordelijk was. In 2001 besloot de Kamer het artikel af te schaffen.

Dolman die in de jaren '80 Kamervoorzitter was, vond het zinloos als voorzitter te proberen een beeld van de Kamer te creëren als stijlvol collectief: 'Het parlement heeft geen aanzien. Afzonderlijke leden, respectievelijk fracties

hebben al of niet aanzien. Als men zich bot wenst op te stellen, lui is, of niet aan de werkzaamheden deelneemt - allemaal eigen risico. Maar voor zover men aan het debat deelneemt, moet men dat debat niet kapot maken. Praten over 'het' aanzien van 'het' parlement suggereert: we zijn hier toch beschaafde mensen onder elkaar. Nou, dat zijn we helemaal niet. Er zitten vaak genoeg onbeschaamde rotzakken tussen.'

Voorzitter VtdK spreekt jaarrede uit

Dames en heren, leden van de VtdK, ik vertel u dit zo uitgebreid omdat ook ons met enige regelmaat gebrek aan beleefdheid dan wel expliciete belediging wordt verweten en sommige slachtoffers van onze kritiek zijn daardoor zo aangegrepen dat zij zich tot aan de rechter daartegen verzetten. Als het alleen kwakzalvers en hun aanhangers waren die ons dit taalgebruik verweten, dan was er nog weinig aan de hand, maar toch bekruipt mij ook regelmatig het gevoel dat ook medestanders, die toch geen lid zijn van onze Vereniging, worden afgestoten door ons taalgebruik. Ook een al 'te zelfverzekerde houding' wordt ons niet zelden aangerekend. Terwijl de geneeskunde c.q. de wetenschap toch ook niet alles kan en de mensen vaak niets meer te bieden heeft, zo licht men zijn mening niet zelden toe.

Scherp en expliciet taalgebruik is in onze Vereniging overigens al zeer oud en ook het noemen van man en paard behoort daarbij. Het is zinloos te schelden op de kaarten en de namen van de valsspelers ongenoemd te laten, aldus onze oprichter dr. G.W. Bruinsma in de jaren '80 van de 19de eeuw.

Zelf trek ik graag het 'boetkleed' aan, want ik sta met plezier in diezelfde traditie. Advocaat Bots, die Maes bijstond in diens verloren kort geding tegen ondergetekende en de VtdK, haalde uit mijn boek *Kwakzalvers op kaliloo* de volgende citaten:

'Renckens omschreef in zijn *Kwakzalvers op kaliloog* herhaaldelijk niet-artsen als "mensen die niet gewend zijn wetenschappelijk te denken." Enkele andere citaten uit dat boek luiden: "Kwakzalvers hebben zich altijd al in de diepste regionen van de Hel bevonden" (p. 25-26), zegt Renckens. Zij "moeten verder vooral in hun onreine sop gaar koken" (p. 46), "[zijn] brutale apen" (p. 128), "doen ons denken aan een zedeloze groep gajes" (p. 133), "[zijn] beunhazen" (p. 150), "[zijn] warhoofd of ... misdadiger" (p. 151), en "[zijn] medische randgroepjongeren" (p. 222). Hun publicaties "kunnen met de vuilnisman worden meegegeven". "Sommige boekverbrandingen verdienen ieders sympathie" (p. 122) en "Wie langer dan tien minuten hardop uit de genoemde bladen leest gaat uit de mond stinken" (p. 282). Zijn diepste haat reserveert Renckens voor gediplomeerde artsen die er alternatieve geneeskunde bij doen. Die hebben "grootheidsideeën, overmatige distinctiedrift en andere karakterneurosen, en zelfs grovere psychiatrische problematiek" (p. 155)'.

Ik bied graag mijn excuses aan aan hen die ik vergeten ben te beledigen, zou ik naar Franz Liszt willen zeggen¹. Ik wil in de rest van mijn betoeg het oordeel over scherp taalgebruik van drie medestanders eens nader met u beschouwen.

Rooijmans en Walvoort • De eersten zijn Rooijmans en Walvoort², leden van de hoofdredactie van het *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde (NTvG)*, die in een commentaar op een artikel van ondergetekende stelden, dat 'Het streven van de Vereniging tegen de Kwakzalverij om het ideaal van de reguliere geneeskunde - als wetenschappelijke discipline die zichzelf kritisch beoordeeld en zich aan toetsing onderwerpt - te vrijwaren van "bovennatuurlijke", ongecontroleerde invloeden, verdient steun. (...) Maar bij lezing van sommige geschriften van de Vereniging tegen de Kwakzalverij bekruipt ons toch het gevoel dat men weinig oog heeft voor wat patiënten ertoe brengt hun heil te zoeken bij alternatieve genezers. Enig inzicht in hun drijfveren is van groot belang, want om de patiënten gaat het in de geneeskunde. Geneeskunde is niet de beoefening van een wetenschap die losstaat van de mensen die ze pretendeert te kunnen helpen'.

Zij zetten boven hun artikel een citaat van Pascal: 'Twee overdrijvingen: de rede uitsluiten, niets dan toelaten dan de rede'. Nadat de auteurs gewezen hebben op de kennelijke behoef-

te aan cliniclowns in ziekenhuizen (mijns inziens hebben vooral de cliniclowns zelf de behoefte patiënten met hun malligheid lastig te vallen), op bekende wetenschappers die in het aanschijn des doods in het hiernamaals gaan geloven en in de troostende werking van bijgeloof, astrologie en mysticisme, vervolgen zij hun betoeg met het verdedigen van die artsen, die de patiënt die zich alternatief wil laten behandelen niet in de kou laten staan. Dat zij daarbij zelf ook alternatieve geneeswijzen gaan bestuderen valt volgens deze twee auteurs te prijzen. Tenslotte verwijten zij de VtdK een 'nihilistische exercitie' waar zij de alternatieve geneeskunde ontmaskert en impliceert dat wij patiënten aan wie de wetenschap niets meer te bieden heeft in de kou laten staan. Dit verwijt komt geheel uit de lucht vallen en ik begrijp niet waarop de auteurs hun mening baseren dat een strenge beoordeling van de waarde van bepaalde geneeswijzen samengaat met een gebrekkige begeleiding van patiënten aan wie de geneeskunde geen curatieve therapie meer kan bieden. Begeleiding van mensen met functionele aandoeningen, terminale of anderszins ongeheeslijke ziekten kan heel goed zonder de hocus-pocus en de medicalisering van de alternatieve geneeskunde en voor hun ernstige beschuldiging hebben Rooijmans en Walvoort geen enkele grond.

In de discussie die naar aanleiding van de artikelen volgde stelden zij ook nog het volgende: 'In de geneeskunde gaat het primair om hulp aan zieke mensen. Wetenschappelijke kennis van ziekten is daarvoor onontbeerlijk. Maar er zijn situaties waarin de wetenschap geen antwoord (meer) heeft, respectievelijk waarin patiënten dat zo beleven. Patiënten die zich wenden tot alternatieve genezers hebben recht op respect, evenals de artsen die voor hen begrip tonen. Een term als 'aflatenhandel' (Bonneux) getuigt daar niet van. Het is vooral de zelfverzekerde, verbeterde toon die veel publicaties van de Vereniging tegen de Kwakzalverij kenmerkt, die ons hindert en waartegen wij stelling hebben willen nemen. Wij blijven bij onze mening: alternatieve geneeskunde geneest geen ziekten - maar zij helpt soms wel zieken'.³ Tot zover Rooijmans en Walvoort.

NTvG-hoofdredacteur Van Gijn • *NTvG*-hoofdredacteur Van Gijn schreef in het eerste nummer van jaargang 2006 een aardig artikel over medische dwalingen in verleden en heden en relativeerde de waarde van plausibele redeneringen.⁴ In dat stuk verdedigde hij zich tegen een eerder door ons geuit verwijt tegen opneming in het *NTvG* van een artikel over een niet-

bestaande ziekte, het zogenaamde KISS-syndroom, in het leven geroepen door manueeltherapeuten. Een onzinnige theorie zou nog geen reden zijn om af te zien van effectiviteitsonderzoek. Hij stelde in dat verband het volgende:

'De essentie van het onderscheid tussen kwakzalverij en reguliere geneeskunde is dan ook niet de geloofwaardigheid van de onderliggende theorie. Wie bedenkt dat in het verleden de meeste redeneringen over oorzaken en behandelingen van ziekten in de 'officiële' geneeskunde naderhand niet houdbaar bleken, heeft weinig reden om aan te nemen dat hedendaagse theorieën altijd kloppen, hoe plausibel ze ook klinken. Neen, het ware verschil bestaat uit de bereidheid om de effectiviteit van een behandeling op wetenschappelijke wijze te toetsen. Die toetsing bestaat uit de zojuist al even genoemde klinische *trial*, een vrij jonge verworvenheid in de geneeskunde.

Een nog jongere aanwinst is het combineren van gegevens uit opeenvolgende klinische trials, de zogenaamde meta-analyse. Op die manier is bijvoorbeeld aangetoond dat elke werkzaamheid van homeopathie kan worden toegeschreven aan placebo-effecten. Niettemin verliezen zelfs koene bestrijders van de kwakzalverij soms uit het oog dat een wetenschappelijke toetsing geen erkenning inhoudt van de onderliggende theorie. Zo werd een meta-analyse van manueeltherapeutische, chiropractische of osteopathische behandeling bij zuigelingen met een voorkeurshouding, schedelafplating en excessief huilen ten onrechte bekritiseerd als erkenning van een veronderstelde stoornis in de gewrichten tussen de schedel en de bovenste halswervel, het zogenaamde KISS-syndroom - ook al werd in dit geval geen gunstig effect gevonden.⁵ Het experiment is nu eenmaal van een hogere orde dan de theorie. Elke behandeling die werkt, is welkom, of we het nu begrijpen of niet.'

In een ingezonden reactie⁶ wezen wij Van Gijn op de onjuistheid van zijn redenering, op de schadelijkheid van pseudo-diagnosen c.q. modeziekten en op de stevigheid van een aanzienlijk deel van de huidige medische kennis, die niet zo gemakkelijk weggeredeneerd mag worden. Wij moeten niet alleen streng zijn bij het accepteren van een bepaalde therapie maar evenzeer bij het accepteren van een diagnose of ziektebeeld. Tot mijn spijt en enigszins tot mijn verbazing bleef Van Gijn bij zijn eerdere mening en hij stelde:

'De reactie van collega Renckens komt niet onverwacht. Zijn betoog over de "indrukwekkende hoeveelheid kennis" geeft de indruk dat

theoretische redeneringen in onze tijd meer om het lijf hebben dan voorheen. Ik waag dat te betwijfelen zolang de bewijzen voor deze stelling ontbreken. De voorbeelden van het tegendeel liggen in elk geval voor het opscheppen. Renckens' brief roept de vraag op hoe onomstreden een ziekte moet zijn om een onderzoek naar de effectiviteit van een behandeling ervoor te rechtvaardigen. Het 'nosologisch bouwwerk' van diagnoses is een onoverzichtelijke structuur, die in de loop van de geschiedenis vanuit verschillende denkwijzen is ontstaan. Er zijn wel enkele ordeningsprincipes te herkennen, die hiërarchisch kunnen worden gerangschikt: de indeling van diagnoses naar oorzaak, naar structurele veranderingen in organen, naar pathofysiologische veranderingen en naar subjectieve ziekteverschijnselen. De 'modeziekten' die Renckens opsomt, horen in de laagste categorie thuis en hebben vermoedelijk meer overeenkomsten dan verschillen. Dit neemt niet weg dat achter die versmadede etiketten echte patiënten schuilen, met onmiskenbare beperkingen in het dagelijks leven.(...) Of het KISS-syndroom recht van bestaan heeft, kan men betwijfelen op grond van de negatieve onderzoeksresultaten, maar twijfel vooraf mag geen reden zijn om over elk onderzoek naar de effectiviteit van een behandeling bij voorbaat de banvloek uit te spreken.

Persoonlijk ben ik een groot bewonderaar van de volharding waarmee Renckens en zijn collegae van de Vereniging tegen de Kwakzalverij ten strijde blijven trekken tegen bedriegers, tovenaars en warhoofden.

Maar laten zij daarbij de motieven van de patiënten die hen bezoeken niet vergeten; niet zelden hebben deze mensen "onverklaarbare" klachten, waarbij de "wetenschappelijke geneeskunde" het ten onrechte laat afweten. Een patiënt is nu eenmaal meer dan een samenstel van losse onderdelen of een DNA-profiel.⁷

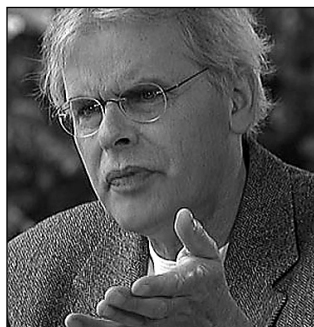
Academische twijfel en bescheidenheid mistaan natuurlijk niemand, maar wie kan er nu in ernst twijfelen aan het feit dat er in de geneeskunde, net als elke serieuze wetenschap, cumulatief steeds vooruitgang is en wordt geboekt, zodat sommige dwalingen uit het verleden inderdaad vergeten kunnen worden bij gebrek aan relevantie voor het heden? Van Gijn lijkt dat waarachtig wel te doen.

Bert Keizer • Verpleeghuisarts en publicist
Bert Keizer heeft een stevige reputatie als criticus van de reguliere geneeskunde, maar hij heeft zo mogelijk nog minder compassie met de onzinnige beweringen van de alternatieve geneeskunde. Al in het eerste boek, waarmee

hij zijn reputatie vestigde *Het refrain is Hein* liet hij zich zeer negatief uit over de kwakzalverij en hij herhaalde die mening onlangs in een column in *Medisch Contact* naar aanleiding van de tuchtrechtelijke uitspraken tegen de drie Millecama-artsen.⁸ Citaat:

‘Naast artsen zag Millecama ook een zouttherapeut (Van Boegem), een helderziende (Alons) en de unieke Jomanda, wier specialiteit ik zou willen beschrijven als helderziende met meer dan gemiddelde kapsones. Zij zorgt ongewild voor een komische noot in het hele drama door de introductie van het begrip “spirituele operatie”, een van “gene zijde uit” te verrichten mammaamputatie, die zij evenwel naar eigen zeggen niet kan afdwingen. Maar deze dolende kermisklanten zullen we veel moeten vergeven omdat ze niet meer zijn dan dat. (...) Dat ligt anders bij Broekhuysse, Dankmeijer en Koonen. Wat zij hebben gedaan, is onvergeeflijk omdat zij de waardigheid van het artseneroep hebben meegesleept naar de ambiance van een waarzeggerstentje op diezelfde kermis waar Jomanda c.s. al hun tent hebben opgeslagen.’

Bert Keizer

Enige tijd later kwam hij in het dagblad *Trouw* terug op dit onderwerp:

‘Collega Renckens promoveerde onlangs op een proefschrift *Dwaalwegen in de geneeskunde*, waarin hij ten strijde trekt tegen de alternatieven. Ik denk dat we allemaal wel weten dat hij gelijk heeft. Voor wie enige kennis heeft over aard en inrichting van het zoogdierenlichaam is het ondoenlijk om ook maar een moment te overwegen dat alternatieve therapieën iets ten goede zouden kunnen aanrichten. U gelooft toch ook niet dat je een leuke fietsband dicht krijgt door olijfolie op het zadel te smeren? Of dat je onweer kunt bestrijden door er stenen naar te gooien? Nou dan.’

Eerder in zijn stuk voerde Keizer een mevrouw S. ten tonele die borstkanker heeft en zich door haar lichaam verraden voelt. Hierover schreef hij vervolgens:

‘Woede jegens een ziekte houdt een vermoeden

in dat die ziekte je willens en wetens aanvalt. Dat is niet het geval. Collega Renckens is gynaecoloog en hij kan een ovariumcarcinoom (klinkt beter dan “eierstokkanker”, dat ik een lelijk houderig woord vind) aantonen en onder de microscoop bestuderen welk celtype hier woekert. Wij zeggen “woekert” en niet “welk celtype hier lekker bezig is”. Renckens kan misschien al zo diep in de cel kijken dat hij weet welk hendeltje binnen het genoom is overgehaald om die ene cel tegen de klippen op aan het delen te zetten. Hij kan nagaan waar die cellen in het lichaam terecht komen nadat ze uit het ovarium in de vrije buikholte vallen. Hij kan uitleggen waarom er binnen dat type gezwel soms iets als een tandaanleg ontstaat. Hij kan onderzoeken of dit soort tumor vaker in Amsterdam dan in Tokio voorkomt of vooral bij bloemkooleters en nooit bij joden.

Maar één ding kan hij niet: een bedoeling ontdekken waarop de activiteit van de tumor berust. Er bestaat op cellulair of moleculair niveau geen antwoord op de vraag: waarom doe je dat nou? Moleculen hebben geen bedoelingen. De gedachte dat moleculen het spul zijn waar wij uit bestaan is een zegen bij de ontdekking van insuline, maar ondraaglijk bij dodelijke ziekte.

Het idee dat wij niet zomaar lijden maar dat daar echt wel een verhaal bij te verzinnen valt is zo oud als de mensheid zelf. Verhalen genoeg. In een wetenschappelijke analyse plaatsen we onszelf buiten elk verhaal en daar is het vrijwel onmogelijk om te ademen. Becketts werk bestaat uit één lange worsteling om zich zonder wetenschap en zonder verhaal staande te houden. Het is titanenwerk en voor onze mensenaard eigenlijk geen doen.

De kracht van de alternatieven is niet dat ze genezen, maar dat ze in situaties waar wetenschap evenmin iets vermag, een verhaal hebben. Ze verliezen het wat mij betreft omdat ik hun verhaal zo beroerd vind, maar hun lindebloesem verschilt niet wezenlijk van de woede van mevrouw S.’

Dit zijn wijze woorden, dames en heren, en ze steken gunstig af bij de door overdreven academische en bijna calvinistische zelfverwijten en bescheidenheid, die Rooijmans, Walvoort en Van Gijn inbrachten in de strijd tussen serieuze geneeskunde en kwakzalverij. In abstracto kan men de alternatieve geneeskunde misschien allerlei voordeel van de twijfel gunnen, maar de werkelijkheid van kwetsbare mensen met ernstige aandoeningen speelt zich niet af achter de schrijftafel, waar men rustig filosoferend kanttekeningen kan plaatsen bij de beperkin-

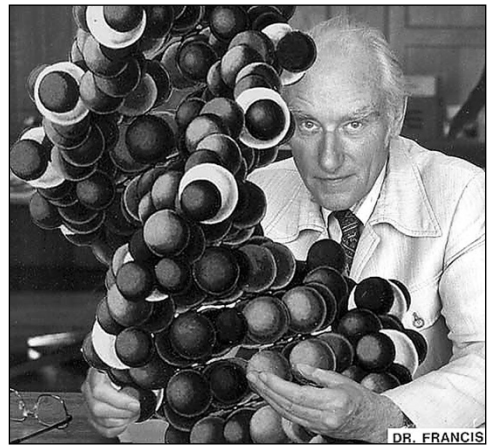
gen en de soms te grote pretenties van de geneeskunde. In gemoede kan men dat echter niet volhouden als men ziet wat er zich op de werkvloer van de alternatieve praktijk allemaal afspeelt en ik citeer opnieuw Keizer, die zich daar op welsprekende wijze over opwond:

'Broekhuysse kwam met de vegatest. "Een bioresonantie-test gebaseerd op het resoneren van elektromagnetische trillingen..." (zie verder op www.diagnoz.nl). Je kunt er onder andere verborgen ontstekingshaarden en aardstralen mee opsporen. Dankmeijer, internist, geeft ook ter zitting toe dat hij bij het analyseren van ziekten regelmatig gebruikmaakt van een paragnost. (...) Ten slotte Koonen. Hij doet magneetveldtherapie. "Alles draait in het lichaam om magneetvelden". (...) Keer op keer hebben vrienden tegen Millecam gezegd: "Maar je moet naar een échte dokter gaan!" Waarop zij antwoordde: "Maar het is een echte dokter!". Wat boden deze 'echte' dokters, die alledrie zeggen dat ze wisten en dat ze tegen haar zeiden dat het kanker was?"

Ik zou bijna tot Rooijmans, Walvoort en Van Gijn willen roepen: zo kan het dus ook. Iemand als Keizer, die als geen ander de menselijke maat in de geneeskunde bepleit en een open oog heeft voor haar beperkingen, vervalt daardoor nog niet tot die akelige zelfrelativering als zich (grove) kwakzalverij voordoet.

Conclusie • Keizer is woedend en lucht zijn hart op welsprekende wijze: wie zou hem daarin niet willen bijvallen? Waarom reageren zoveel verstandige en respectabele medici met de bovengeciteerde 'bescheidenheidskrampen'? Natuurlijk heeft de geneeskunde niet op elk probleem een passend antwoord, natuurlijk is er in de wetenschappelijke vooruitgang sprake van vallen en opstaan en natuurlijk lopen in de geneeskunde patiënten soms schade op. Tegelijk heeft die geneeskunde cumulatief steeds meer waarheid ontdekt en inzicht verworven en is zij daarmee tot een zegen geworden in de strijd van ons mensen tegen de bruutheid en wreedheid van de natuur. De geneeskunde in deze tijd op bescheiden en toegewijde wijze te mogen beoefenen is een voorrecht en de tekortkomingen van de geneeskunde kunnen in mijn ogen geen enkel excuus vormen voor een softe aanpak van volledig op drijfzand berustende alternatieve geneeswijzen en hun beoefenaren. Argumenten ten voordele van effectieve retoriek ontleen ik ook gaarne aan het prachtige boek *Defending science - within reason* van de Brits-Amerikaanse filosofe Susan Haack, over wie Nobelprijswinnaar en fysicus Steven Weinberg eens schreef dat zij de enige filosoof

was die hij met plezier las. Zij wijdde in dat boek een hoofdstukje aan 'reasonable rhetoric of science' en haar betoog over de strijd tussen conflicterende wetenschappers kan zeer goed worden getransponeerd naar die tussen reguliere medici en alternatieve genezers.⁹ Het maakt volgens Haack al een groot verschil of een spreker op saaie wijze een suffend gezelschap toesprekt of in staat is 'het gehoor te electrificeren'. Het verschil tussen retoriek en een logisch betoog is volgens haar niet altijd zo groot en zelfs het in twijfel trekken van de competentie van een opponent is niet alleen maar epistemologische zwakte. De overtuigingskracht van een betoog wint aan kracht als de wetenschapper zijn collega c.q. opponent meent te kunnen vertrouwen. Communicatie en debat zijn niet altijd gebaat bij beleefdheid en een *Sprachethik* die goed luisteren, aandacht en het achterwege laten van stemverheffing, vooropstelt. Aldus Haack. In zijn autobiografie *What Mad Pursuit* schreef Crick, Nobelprijswinnaar en ontdekker van de structuur van DNA, over zijn vruchtbare samenwerking met medeontdekker Watson: 'that you must be very candid, one might almost say rude, to the person you are working with', want 'when politeness creeps in... this is the end of good collaboration in science'.

Crick zonder Watson

Degenen onder ons die wel eens artikelen aanbieden aan wetenschappelijke tijdschriften of - en Frits van Dam attendeerde me op deze tweede categorie - onderzoeksvoorstellen indienen bij subsidiegevers, zijn volledig vertrouwd met de ondubbelzinnige taal die daar soms wordt gebezigd. Zelf kreeg ik eens een gereviewed artikel terug waarin door de mij onbekende referee in de kantlijn ergens 'onzin!' stond geschreven. Hij had nog gelijk ook en na revisie is het artikel alsnog geaccepteerd en geplaatst. Zo

gaat dat wel vaker en daar moet je tegen kunnen of om met een ander Engels citaat te eindigen: 'If you can't stand the heat, stay out of the kitchen!'.

Als serieuze wetenschappers, waaronder ik mijzelf overigens niet bepaald reken, dat kunnen verdragen, dan moet dat a fortiori toch ook gelden voor alternatieve genezers met hun veelal absurde of in elk geval onvoldoende aangetoonde claims.

De Vereniging tegen de Kwakzalverij doet er

duis goed aan de hardvochtige benadering van haar kwalijke doelgroep onverminderd voort te zetten! Harde woorden: zij vallen met regelmaat in de dagelijkse praktijk van de wetenschap en ze zijn weer toegestaan in ons parlement. Daarom nogmaals, dames en heren, vermijd eufemismen en uit al helemaal geen zelfverwijten. Ik wil daarvan - zeker niet in het discours met kwakzalvende medici en andere alterneuten - helemaal niets horen. ●

Literatuur

- 1 Geciteerd door Gerard Reve in: Feestrede uitgesproken op 14 december 1973 te Den Haag. Opgenomen in: Gerard Reve. Drie toespraken. Uitgave Bibliotheek Bijenkorfbibliotheek, 1976.
- 2 Rooijmans, HGM en Walvoort HC. Over ziekten en zieken - wetenschappelijke en alternatieve geneeskunde. Ned Tijdschr Geneesk 2003;1717-20.
- 3 Rooijmans HGM en Walvoort HC. Ned Tijdschr Geneesk 2003; 147:2608-2610.
- 4 Van Gijn, J. Wie het verleden vergeet...Ned Tijdschr Geneesk 2006; 150:1-3.
- 5 Renckens CNM Systematisch literatuuronderzoek naar de effecten van behandeling bij zuigelingen met 'kopgewrichteninvloed bij storingen in de symmetrie' (KISS-syndroom). Ned Tijdschr Geneesk 2005; 149:703-707.
- 6 Renckens CNM Ned Tijdschr Geneesk 2006;150:1098.
- 7 Van Gijn J. Ned Tijdschr Geneesk 2006;150:1098.
- 8 Bert Keizer. Mollotige Speeltjes. Med Contact. 17 februari 2006, p.280.
- 9 Susan Haack. Defending science - within reason. Prometheus Books New York. 2003, p.222-228.

● Kort ●

Bul inleveren, allemaal!

Op 8 november promoveerde chirurg in opleiding Manuel J. Koppe aan de Nijmeegse universiteit op een proefschrift getiteld *Surgery and radioimmunotherapy in peritoneal carcinoma of colorectal origin*. In dierexperimenteel onderzoek toonde Koppe aan, dat deze behandelwijze, waarbij radioactieve stoffen zijn vastgemaakt aan antilichamen gericht tegen tumorcellen en zo heel lokaal voor een hoge bestralingdosis kunnen zorgen, in de toekomst wellicht een bijdrage kan vormen in de behandeling van sommige types dikkedarmkanker. In Nijmegen is men er niet scheutig mee, maar Koppe verkreeg zijn doctorsbul cum laude wegens het elegante, moeilijke en systematisch uitgevoerde zeer multidisciplinaire onderzoek, dat ook nog eens op prettig leesbare wijze was opgeschreven. In de laudatio karakteriseerde zijn promotor hem als iemand die een goede chirurgische vaardigheid combineert met goed kunnen nadenken, terwijl chirurgen vaak mensen zijn, die 'eerst handelen en daarna eens gaan kijken wat ze fout hebben gedaan'. Stelling 7 van de jonge doctor luidde: 'Artsen die zich overgeven aan zogeheten alternatieve geneeswijzen met het doel hun patiënten met een placebo-effect een dienst te

bewijzen, plegen bedrog en zouden hun bul moeten inleveren.' Tijdens de verdediging van het proefschrift ging de laatste opponent prof. Korsten, hoogleraar nucleaire geneeskunde, in op deze stelling, die hij 'typisch chirurgisch' noemde: een beetje de botte bijl. Ging dat niet een beetje te ver? Zou hij niet beter afgezwakt moeten worden tot die alternatieve artsen, die bij mensen met levensbedreigende aandoeningen alternatieve geneeswijzen toepassen? Hoewel al die anderen volgens Korsten wel de WGBO overtreden zouden zij misschien toch niet uitgezonderd mogen worden van des promovendus' zware oordeel? Inmiddels had het 'Hora est!' geklonken en Koppe kon de vraag alleen nog maar met ja of nee beantwoorden. Dat was jammer want de aanwezigen hadden graag wat toelichting vernomen, maar het antwoord was luid en liet niets aan duidelijkheid te wensen over: 'Neen.'

Tijdens de laudatio werd Koppe ook nog een mooie academische carrière voorspeld. Bij die taxatie luiten wij ons graag aan: deze jonge doctor kan het nog ver schoppen. ●

C.N.M.Renckens